

EAÕK Pärnu ja Saare piiskopkonna LEHT

N° 12 (30)

Detsember 2014

Kirikukalender (valikuliselt). Detsembrikuus peab Õigeusu Kirik järgmisi pühasid:

1., 2. ja 3.12. Prohvetite Nahumi (VII saj eKr), Habakuki (VII saj eKr) ja Sefanja (635-605 eKr) mälestus; Zvenigorodi püha Savva Storoževski (1407) mälestus.

* Nahum, Habakuk ja Sefanja kuuluvad kaheteistkümne Vana Testamendi väiksema (tähenduse poolest) prohveti hulka. (Suurte hulka kuuluvad Jesaja, Jeremija jt.) Nad elasid VII saj eKr ning olid prohvet Jeremija kaasaegsed. Nad polnud üksnes Jumala käskude kuulutajad, vaid jagasid koos Temaga suurt muret maailma lahknemise ja eksinud Iisraeli rahva pärast. Nende prohvetlikud ettekuulutused on kirjas Piibli Vana Testamendi raamatute hulgas. Prohvet Nahumi raamatu sisuks on Niinive linna langemine kui Jumala kättemaks aututele assüürlastele, kes olid Niinive okupeerinud. Prohvet Sefanja oma raamatus kutsub Juuda rahvast hukka mõistma oma pattu, kahetsema, ning lubab neile tulevast pääsemist ning Jumala õnnistust. Üha süveneva vaimse mandumise perioodil elas ka Jumalat armastav prohvet Habakuk. Ta kuulutas ette babüloomlaste sissetungi kui Jumala karistust juutidele kõlbelse laostumise pärast. Kristust-Messiat kujutab prohvet Habakuk kui Päästjat, kes kunagi täidab maa „Issanda au tundmisega – otseki veed katavad merepõhja“ (Ha 2:14).

* 1812. aastal lähenes prints Eugene de Beauharnais, Napoleoni kasupoeg ja Itaalia asekingas, 20 tuhande mehelise väesalgaga Zvenigorodile. Saabunud kloostrisse, mille oli asutanud Radoneži püha Sergei õpilane Savva Storoževski, võttis ta endale kõige paremad kelliaid. Öösel ilmutas prints Eugene`ile nägemuses end keegi vanake ja keelitas teda mitte laastata kloostrit, nii nagu Prantsuse väed seda tavaliselt tegid, ning lubas talle Jumalalt selle eest õnneliku tagasipöördumise kodumaale. Hommikul tuli prints kloostrit peakirikusse ning tundis püha Savva säilmetega sarkofaagi juures oleval ikoonil ära vanakese, kes oli temaga öösel vestelnud... Lahkudes jättis prints Eugene`i väesalk kloostrit maha puutumatuna, püha vanakese sõnad aga täitusid. Eugene Beauharnais jäi ellu ega saanud rohketes heitlustes isegi haavata, samal ajal kui peaaegu kõik Napoleoni marssalid kas langesid lahingutes või mõisteti hiljem surma. Surivoodil võttis prints Eugene oma pojalt, Leuchenbergi prints Maximilianilt, lubaduse, et see otsib üles püha Savva kloostrit ning kummardab teda. Poeg täitis isa tahte ning rääkis kloostrit vennaskonnale oma isa loo, mis ongi kroonikas säilinud.

4.12. Püha suurmärter Varvara (306) mälestus; Damaskuse püha Johannese (780) mälestus.

6.12. Lüükia Mürra püha ülempiiskopi ja imetegija Nikolai (345) mälestus.

Kuressaare kiriku templipüha; Kihnu saare kiriku templipüha.

* Püha peapiiskop Nikolai sündis 250. aastal Väike-Aasias Liikiamaal Patara linnas. Lapsepõlvest peale käis ta Jumala kirikutes, luges Pühakirja, järgis kasinat eluviisi. Saanud preestriks, seejärel Mürra linna peapiiskopiks, teenis ennatsalgavalt Jumalat ja inimesi. Ta päästis häbist kolm neitsit, keda vaeseks jäänud isa tahtis müüa patuelule; hoidis ära surmanuhtlusest kolm sõjaülemat, kelle peale kadestajad olid esitanud keisrile valesüüdistuse; palve läbi vaigistas tormi merel ning päästis uppuvad meremehed, mille eest sai püha Nikolai tulevikus kõikide merega seotud inimeste taevalikuks kaitsjaks ja abimeheks. Peapiiskop Nikolai ilmutas ennast usu, tasaduse ja armulikkuse eeskujuna. 325. aastal võttis ta osa I Üleilmsest Kirikukogust, kus ilmutas erilist tulist ustavust Õige usu kaitsmiseks, häbistades seal valeõpetajat Ariust. Issanda poolt imetegude anniga õnnistatud püha Nikolai uinus kõrges eas 345. aastal. 1087. aastal viidi tema pühad säilmed Itaaliasse Bari linna, kus nad asuvad ka tänapäeval.

7.12. Kahekümne kuues pühapäev pärast Kolmainupüha. Milano püha piiskop Ambrosiose (397) mälestus.

9.12. Püha õiglase Anna, Jumalasünnitaja ema mälestus (püha Neitsi Maria eostamine).

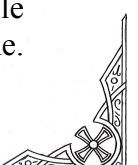
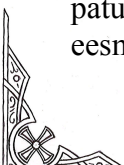
12.12. Trimüthose linna püha piiskopi ja imetegija Spiridoni (348) mälestus.

14.12. Kahekümne seitsmes pühapäev pärast Kolmainupüha, pühade esiisade mälestus; märtrite Tirsi, Leuki, Kalliniki (249-251) mälestus.

17.12. Püha prohvet Taanieli ja kolme püha noormehe – Anania, Asaria ja Misaeli (600 eKr) mälestus.

19.12. Püha märter Bonifatiose (290) mälestus.

* Püha märter Bonifatiose oli ühe tuntud roomlanna Aglaida sulane. Ta oli kristlane, kuigi tal oli patuhimu veini suhtes. Ükskord Aglaida soovis saada oma majja pühade märtrite säilmeid ning selle eesmärgiga saatis Bonifatiose idamaadesse, kus tol ajal toimus suur kristlaste tagakiusamine.

Jõudnud Kilikiamaa Tarseose linna, sai Bonifatioos mitme kristlase piinamise ja surma tunnistajaks. Väga liigutatuna nähtust, kahetses ta oma patte, tunnistas avalikult usku ning võttis vastu märtrisurma. Tema pühad säilmed viidi Rooma, kus need võttis vastu Aglaida. Soov säilmete saamise suhtes täitus niivõrd ootamatul viisil ja Aglaida ehitas kiriku püha Bonifatioose auks. Märtri püha ihu asetati samasse kirikusse ning see sai kuulsaks rohkearvuliste imetegude kaudu. Püha märter Bonifatioose poole palvetatakse viinajoomise patust lahtisaamiseks.

20.12. Püha piiskopmärter Iganatios Jumalakandja (107) mälestus; Kroonlinna püha õiglase Johannese (1908) mälestus.

21.12. Kahekümne kaheksas pühapäev pärast Kolmainupüha, pühade isade mälestus; püha Peetruse, Moskva ja kogu Venemaa metropoliidi (1326) mälestus.

22.12. Püha suurmärter Anastassia (304), vaeste ja vangide lohutaja mälestus.

25.12. Meie Issanda, Jumala ja Päästja Jeesuse Kristuse sündimise püha (üks 12-st suurest pühast).

* Meie Issand Jeesus Kristus, tõeline Jumal ja tõeline Inimene, sündis Kõigepühamast Neitsist Mariast Petlemma linnas Juudamaal. Maria saabus siia Naatsaretist koos õiglase Joosepi, oma kihlatuga, et võtta osa rahvaloendusest, mille keiser Augustus oli välja kuulutanud. Petlemmas ei leidunud võõrastemajas vaba kohta, seetõttu olid nad sunnitud otsima varjupaiga mujal. Selleks sai linna lähedal asuv koobas, kus talvel hoiti koduloomi. Seal, armetus olukorras, öövaikusel, sündis ime, mis ületab inimloomuse seadused – sündis Jumalik Laps. Sellest said esimestena teada lähedal oma karja hoidnud karjased, kellele ilmusid inglid. Nad läksid kiiresti koopasse ja kummardusid lihakssaanud Jumala ette. Karjaste järel tulid hommikumaa targad, kes said toimunust teada imelisel viisil taevasse ilmunud tähe kaudu. See viiski nad kohale.

Kristuse Sündimise püha – see on inimese ja Jumala vaheline rahu taastamine, Jumala Poja lunastusliku töö alustamine ning Aadama ja Eeva pattulangemisest kahjustatud inimloomuse tulevase uuendamise ettekuulutamine.

26.12. Kõige pühama Jumalasünnitaja koondmälestus.

27.12. Püha apostli, esimärtri ja ülemdiakoni Stefanose (34) mälestus.

Tallinna ja kogu Eesti metropoliidi Stefanose nimepäev.

28.12. Kahekümne üheksas pühapäev pärast Kolmainupüha; pühade ja õiglaste Joosep Kihlatu, kuningas Taaveti ja Issanda venna Jaakobuse mälestus.

29.12. Petlemma 14000 püha lapsukese - märtri (1.saj) mälestus.

31.12. Vaga Melania Roomlanna (439) mälestus; püha Peetruse (1646), Kiievi metropoliidi mälestus.

* * *

Pühade isade lugudest

Kaks piiskoppi, kes elasid teineteise lähedal, läksid omavahel tülli. Üks neist oli rikas, aga teine oli üpris alandlik inimene. Rikas otsis juhust teisele paha teha. See teine sai kavatsusest kuulda ja ütles oma vaimulikele: „Me võidame ta Kristuse armu abil“. Ta teadis hästi, kuidas tuleb käituda. „Kes siis, valitseja, suudab tema vastu seista?“ imestasid vaimulikud. „Oodake, ja näete ise,“ ütles piiskop ja hakkas ootama sobivat juhust.

Ning siis, kui tema kaasvend korraldas kirikupüha märtrite auks, kutsus piiskop oma vaimulikkonna kaasa ning käskis: „Järgnege mulle ja me saavutame võidu“. „Mida ta nüüd kavatseb teha?“ arutlesid vaimulikud omavahel.

Piiskop läks pühale. Ja siis, kui ristikäiguga hakkas lähenema teine, rahvaga koos palvetades, siis esimene, niipea kui nad kohakuti jõudsid, heitis koos kogu oma vaimulikkonnaga tema jalgade ette, üteldes: „Andesta meile, valitseja! Meie oleme sinu sulased...“

Kohalik piiskop, olles hämmastuses niisugusest käitumisest ning heldinud oma hinges Jumala armu mõjul, mis muutis tema südame meeoleolu, embas ise oma kaasvenna jalgu ning ütles: „Sina oled minu valitseja ja isa!“ Sellest ajast sai nende vahel alguse suur armastus.

Pärast ütles piiskop alandlikult oma vaimulikele: „Kas ma ei öelnud teile, et me võidame Kristuse armu abil? Käituge teiegi samamoodi, kui tekib omavahel midagi teineteise vastu, ning te võidate alati.“ (Õndsas Johannes Moskhose (+ 622) raamatust „Vaimne aas“)

Enda poolt lisame vaid, et kuigi lugu jutustab kahest piiskopist, puudutab see kõiki. Seepärast peab alati järgima nende eeskuju ning mitte mõtisklema kaua selle üle, kes peab astuma esimese sammu. „Kellel kõrvad on, see kuulgu!“ (Mt 13:9)

+Aleksander, Pärnu ja Saare piiskop

* * *

Kavandatud jumalateenistused kirikutes:

Pärnumaal :

Ülempreester Ardalioni (Keskküla) juhendamisel:

Pärnu Issandamuutmise katedraalkirikus

toimuvad jumalateenistused (JT) igal nädalavahetusel:

laupäeval kell 17.00 – koguõine teenistus (KÕ); pühapäeval kell 10.00 – liturgia. **Samuti:**

13.12. kl 10.00 – liturgia. **Lugeja Ignatios (Indrek Ranna) diakoniks pühitsemine. Teenib psk. Aleksander**

25.12. Kristuse sündimise püha.

24.12. kl 17.00 – koguõine; 25.12. kl 10.00 – liturgia

27.12. kl 11.00 – laste jõulupüha; **palveteenistus, kingitused**

Häädemeeste Issandamuutmise kirik:

6.12. kl 10.00 – liturgia

24.12. kl 15.00 – Kristuse sünni püha jumalateenistus

25.12. kl 15.00 – Kristuse sünni püha jumalateenistus

Laiksaare Ristija Johannese kirik:

25.12. kl 14.00 – Kristuse sünni püha jumalateenistus

Tahkuranna Jumalasünnitaja Uinumise kirik:

24.12. kl 20.00 – Kristuse sünni püha jumalateenistus

Treimani ülemapostlite Peetruse ja Pauluse kirik:

24.12. kl 13.00 – Kristuse sünni püha jumalateenistus

Preester Enose (Heinsoo) juhendamisel:

Sindi Jumalailmumise kirik:

14.12. kl 10.00 – liturgia

25.12. kl 10.00 – liturgia. **Kristuse sündimise püha**

Preester Kristoforose (Parts) juhendamisel:

Jõõpre suurmärter Georgiose kirik:

7.12. kl 10.00 – liturgia

24.12. kl 13.00 – **Kristuse sündimise püha**

kl 14.30 – Jõõpre hooldekodu

Uruste Issanda Taevaminemise kirik:

24.12. kl 11.30 – Kristuse sündimise püha

Teenib preester Agaton (Paalberg):

Paadrema püha Kolmainu kirik:

20.12. kl 17.00 – Kristuse sündimise püha

Seli-Tõstamaa püha Vassilius Suure kirik:

24.12. kl 16.00 – Kristuse sündimise püha

Pootsi-Kõpu püha Kolmainu kirik:

14.12. kl 10.00 – liturgia

24.12. kl 10.00 – Pootsi hooldekodu; kl 18.00 – Kristuse sündimise püha – kirikus

Kastna püha Arseni kirik:

24.12. kl 12.00 – Kristuse sündimise püha

Tõhela-Murro Ristija Johannese kirik:

24.12. kl 14.00 – Kristuse sündimise püha

Ülempreester Viktori (Ivask) juhendamisel:

Kihnu saarel püha Nikolai Imetegija kirik:

6.12. kl 10.00 – liturgia. **Templipüha. Teenib piiskop Aleksander.**
laste jõulupüha (aeg täpsustatakse)

Saaremaal:

Preester Roman (Tõnisson) juhendamisel:

Kuressaare püha Nikolai Imetegija kirikus

toimuvad jumalateenistused (JT) igal nädalavahetusel:

laupäeval kell 17.00 – koguõine teenistus (KÖ); pühapäeval kell 10.00 – liturgia.

Samuti:

7.12. – püha peapiiskop Nikolai imetegija mälestus. Templipüha.

6.12. kl 17.00 – koguõine; 7.12. kl 10.00 – liturgia

25.12. Kristuse sündimise püha.

24.12. kl 17.00 – koguõine; 25.12. kl 10.00 – liturgia

Muhu-Rinsi Kaasani Jumalaema ikooni kirik:

6.12. kl 10.00 – liturgia

Muhu-Hellamaa pühade ap. Peetruse ja Pauluse kirik:

24.12. kl 14.00 – Kristuse sündimise püha

Lümanda Issandamuutmise kirik:

27.12. kl 10.00 – liturgia. Kristuse sündimise püha

Ööriku püha Kolmainu kirik:

26.12. kl 10.00 – liturgia. Kristuse sünnipüha

Metsküla Issanda Templisseviimise kirik:

25.12. kl 14.00 – Kristuse sündimise püha

Levala püha Aleksander Nevski kirik:

20.12. kl 10.00 – liturgia

Preester Toivo (Treima) juhendamisel:

Tornimäe Neitsi Maria Kaitsmise kogudus:

24.12. kl 16.00 – Kristuse sünnipüha õhtuteenistus; 31.12. kl 23.45 – tänapalvus

Piila peaingel Miikaeli kirik:

24.12. kl 14.00 – kuninglikud tunnid Kristuse sündimise püha

Leisi püha apostlisarnase Olga kirik:

25.12. kl 10.00 – liturgia. Kristuse sündimise püha

Laimjala Püha Vassilios Suure kirik:

26.12. kl 10.00 – liturgia. Kristuse sündimise püha

Mustjala prohvet Eelija kirik:

28.12. kl 10.00 – liturgia

Püha Eelkäija Skiitas Reomäel toimuvad igapäevased kloostriteenistused. **Liturgia** toimub:

Laup. 6.12. kl 7.30 Püha peapiiskop Nikolai imetegija mälestus

Nelj. 12.12. kl 7.30 Püha isa Trimithundi piiskopi ja imetegija Spiridoni mälestus

Nelj. 18.12. kl 7.30 Püha märtri Sevastiani ja tema kaaskannatajate mälestus

Nelj. 25.12. kl 9.00 Meie Issanda, Jumala ja Päästja Jeesuse Kristuse ihuliku sündimise püha

*

Tähelepanu! EAÕK Püha Sinodi korraldusega 26. juunist 2011, mis põhineb EAÕK sama aasta Täiskogu otsusel, on alates 2012. aastast EAÕK kirikukalender viidud kooskõlla suurema osa maailma Õigeusu kirikute liturgilise kalendriga. See tähendab, et Ülestõusmispühade aeg (Suur Paast, Ülestõusmispühad, Viiekümnepäeva periood ja Kolmainu püha) peetakse Juliuse kalendri, nn vana kalendri järgi. Ülejäänud jumalateenistuste aastaringi (sh Kristuse Sündimist, Issandamuutmist, Jumalaema Uinumist jne) tähistatakse Gregoriuse, nn uue kalendri järgi.

Ülempreester Aleksander Schmemann

„VEEGA JA VAIMUGA“

ristimise salasusest

Järgneb, algus lehes nr 29

Eelpoolõeldu põhjustab traagilisi tagajärgi, mis paljudele võivad tunduda teisejärgulistena ning välise muutumisena, see on ristimise kui kirikliku jumalateenistuse ja vagaduse keskse momendi muutmine eratalituseks. Dogmaatilisest ja kanoonilisest puhtformaalsest vaatenurgast võib see tunduda ebatahtis. Kas ristimine ei jää toimivaks, sõltumata sellest, kui palju inimesi viibib selle juures, selle kordasaatmise ajast ja kohast, kus ristimine toimub, ning kasutatava vee kogusest? Ometigi, juba sellise vaatenurga olemasolu iseenesest näitab, kui kaugele on läinud meie kaasaegne dogmaatiline ja kanooniline arusaam Kiriku vaimust ja traditsioonist, kui sügavalt on talle võõras algupärane põhimõte *lex orandi lex est credendi*, „palve seadus on usu seadus“.

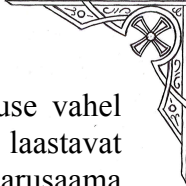
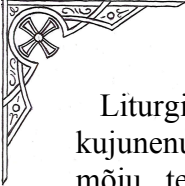
Asi on selles, et niisugune vaatepunkt, mida praegu käsitatakse õigeus normina, on õigeusu jumalateenistuse pseudometamorfoosi tulemus, mis on meile tulnud Lääne mõju kaudu pühade isade ajastu lõpu järel ning on mürgitanud Kirikut legalistliku (kuivalt seadusliku) vaimuga, mis on täiesti võõras pühadele isadele ja varasele traditsioonile. See läänelik mõju avaldus ristimise enese mõistmise kitsenemises. Tõepoolest, võib näiteks lugeda ja uuesti lugeda kaasaegse õigeusu jumalateenistuse õpikud ning mitte leida selgitust sellele, *miks* ristimisel kasutatakse vett, milline seos on ristimisel Kristuse surmaga ja Tema ülestõusmisega, miks püha mürri peavad pühitsema üksnes piiskopid – selgitused, mis on ilmselgelt olulised ristimise sakramendi mõistmiseks. Nendes õpikutes määratletakse ristimine eranditult kui pärispatust puhastamise ja Jumala armu saamise vahend, mis sõna juriidilises mõttes on „möödapääsmatud“ tingimused pääsemise jaoks. Seejuures ristimise olemust kui taassünni ja uuenemise salasust, kui isiklikku Paasat ja inimese isiklikku Viiekümpäeva püha, kui Jumala rahva hulka astumist, kui vanast elust uude „üle minemist“ ning lõpuks kui Jumala Kuningriigi *epifaaniat* (ilmumist) faktiliselt ignoreeritakse, ja just seetõttu, et kõik see, mis tegi ristimise varakristlikus vageelus ning kogemuses keskseks salasuseks, ei vasta kuivalt seaduslikele raamidele, mis on laenatud Läänest.

See suund teoloogias ütles salasuste, sealhulgas ristimise *toime* kohta kõik. Ainuke küsimus, mis ilmselt ei kutsunud esile huvi, on – mis nimelt muutub ristimises toimivaks? Ja sellel põhjusel see ametlik teoloogia faktiliselt soodustas liturgilist langust, mis viis ristimise järkjärgulise väljatõrjumiseni Kiriku *liturgiast* ning muutis selle eraviisiliseks riituseks. Kui nüüd tihti on salasuse toimimiseks vajalik vaid preester ja natukene vett, kui, veelgi enam, on vajalik üksnes salasuse toime, siis miks mitte taandada kogu salasus nendele põhielementidele? Miks meie kalli aja kokkuhoidmiseks mitte kasutada vett ja õli, mis on eelnevalt juba pühitsetud? Miks pöörata tähelepanu nendele arhailistele ettekirjutustele selles laadis, et näiteks kõik küünlad oleksid põlema pandud ja et preester oleks riietatud valgesse teenistusrüüsesse? Miks kõigesse sellesse kaasata kogudus, kogukond, Jumala rahvas?... Nõnda võib tänapäeval ristimine toimuda viieteistkümne minuti jooksul kiriku pimedas nurgas preestri küsimustele vastava ühe köstri osavõtul, – ja see on salasus, milles pühad isad nägid ja kuulutasid ette Kiriku ülimat pidulikkust, salasus, mis „täidab rõõmuga inglid ja peainglid ja kõik maapealsete ja taevaste loodute jõud,“ salasus, mille toimetamiseks valmistus Kirik neljakümpäevase paastu jooksul ja mis moodustas Paasapüha rõõmu keskse osa?

Liturgiline langemine, mida toetab langus teoloogias, viib vagaduse langemisele – niisugune on kurb olukord, milles me praegu viibime ja mida me peame parandama, kui armastame Kirikut ja tahame, et ta saaks uuesti selliseks jõuks, mis muudab inimese elu ümber.

* * *

Me peame ristimise eneste jaoks uuesti avastama – tema mõtte, tema jõu, tema tõelise *toime*. Käesoleva raamatu eesmärk on sellele kaasa aidata, või pigem teadvustada eelnevad tingimused selleks. Sest selle suure salasuse *tõeline* avastamine peab toimuma iga kord, kui Kirik seda toimetab ja teeb meid kõiki tema kaasosalisteks ja tunnistajateks.

Liturgilise teoloogia eesmärk, nagu juba termingi viitab, on teoloogia, liturgia ja vagaduse vahel kujunenud lõhe ületamine, selle lõhe, mis, nagu me näitasime oma teises raamatus, avaldas laastavat mõju teoloogiale, samuti jumalateenistusele ja vagadusele. See lõhe soodustab vale arusaama jumalateenistusest: inimesed hakkasid nägema selles ilusaid ja salaruslikke riitusi, milles nemad, viibides isegi kohal, tegelikult realselt ei osale. Seesama lõhe jättis teoloogia ilma tema elustavast allikast ja muutis ta vaid vaimseteks harjutusteks intellektuaalidele. See lõhe jättis vagaduse ilma tema elavast sisust ning lähtepunktist. Kuid pühadel isadel polnud see nii. Kui nende teoloogia meie jaoks on siiaani vaimsuse kriteerium ja allikas, siis nimelt just seetõttu, et see põlvneb Kiriku elavast kogemusest ning palvetava kogukonna reaalsusest. Tõepoolest, üsna tunnuslik on see, et ristimise teoloogiline seletus saab oma alguse kateheetilise seletusest ristimise teenistusekorra kohta, mis iseenesest kuulub orgaanilise osana jumalateenistuse kui niisuguse juurde. Teoloogia algab siin kui vaimustatud mõtisklemine jumalateenistusest, kui selle tõelise tähenduse avastamine. Ja lugedes pühasid isasid, näeme, kui kaugel oleme pealiskaudsetest, sümbolsetest jumalateenistuse pühalike toimingute seletustest, mis on nii tüüpilised isadejärgsele kirjandusele, meie õpikute külmadele, legalistlikele määratlustele!

Liturgilise teoloogia eesmärk on mõista jumalateenistust seestpoolt, mõista ja kogeda sellist Jumala, maailma ja elu ilmumist, mis sisaldab endas ja kannab edasi jumalateenistus ning seostada see suursugune ilmutus meie enda kogemusega ja kõigi meie probleemidega. Ristimine annab kõigele sellele tõelise alguse, aluse, võtme. Kogu kirikliku elu juured asuvad selles *uues elus*, mis paistis hauast uue loomise esimesel päeval. See on seesama uus elu, mis antakse meile ristimises ja mis täitub Kirikus.

Me alustasime raamatu sissejuhatust Paasa ja ristimise vahelise algupärase liturgilise seose meenutamisest. Käesolev töö ei ole midagi muud kui katse seletada selle seose mõtet ning anda edasi, nii kuidas lubavad meil seda teha inimkeele vaesed vahendid, seda rõõmu, millega ta täidab kristliku elu.

* * *

(järgneb ...)

Pantokratori fond

Piiskopkonna arendamiseks ja vaimulike toetamiseks on avatud pangakonto (uuendatud) **SEB EE961010220202116229**. Konto omanik: **Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik**. Konto nimetus: **Pantokraator**. Selgitus: **Annetus**.